

TERENSKO ISTRAŽIVANJE STUDENATA IZ ZAGREBA

Budući etnolozi među Šokcima

*Nakon istraživanja skupine bunjevačkih Hrvata studenti etnologije i kulturne antropologije Filozofskog fakulteta u Zagrebu na ovim prostorima nastavili su istraživanje šokačke skupine Hrvata * Posljednja grupa studenata svoj terenski rad završila je nedavno*

Svakidašnji život nešto je što se podrazumijeva i nešto što obično ostaje zabilježeno samo u sjećanjima i pričama ljudi, a kada nestane starih ljudi nema više ni priča ni sjećanja. Na sreću, to se neće dogoditi s bunjevačkim i šokačkim Hrvatima u Bačkoj, jer njihovu tradiciju već nekoliko godina istražuju i rezultate istraživanja publiciraju studenti etnologije i kulturne antropologije Filozofskog fakulteta iz Zagreba. U susretu s kazivačima studenti prikupljaju podatke o prehrani, običajima za ukop, porođnim običajima, narodnim vjerovanjima, svatovskim pjesmama i svemu onome što je nekada činilo svakidašnji život. Posljednja skupina od dvadesetak studenata boravila je u Baču, Monoštoru i prvi puta u Santovu u Mađarskoj, gdje također živi šokačka skupina Hrvata. Etnološka istraživanja vojvođanskih Hrvata započela su 2011. godine, a provode ih studenti Odsjeka za etnologiju i kulturnu antropologiju Filozofskog fakulteta u Zagrebu, pod mentorskim vodstvom prof. **Milane Černelić**, u suradnji sa Zavodom za kulturu vojvođanskih Hrvata.

»Ova je suradnja rezultirala ozbiljnim znanstvenim publikacijama o bačkim Hrvatima Bunjevcima, što nam je cilj učiniti i s Hrvatima u Podunavlju i u Srijemu. Od neprocjenjive je važnosti ovo istraživanje koje provodimo u kontinuitetu već

šestu godinu, jer se od zaborava čuva autohtona tradicijska kultura Hrvata na čemu smo iznimno zahvalni svim našim suradnicima na terenu, kao i kazivačima koji su odvojili vrijeme za studente, dali osobne arhive i aktivno sudjelovali u zapisima naše kulture. Ovo je istraživanje potaknulo i mnoge udruge na oživljavanje nekih običaja, pa je stoga još vrijednije. Iako smo šokačku tradiciju već ranije istraživali, uključivanje Hrvata u Santovu je ključno u povezivanju podunavskih Šokaca. Zahvaljujući prof. Černelić povijesno zajedničko naslijeđe je u Santovu objedinjeno, a to će biti vidljivo i u monografiji na koju računamo nakon još jednog kontrolnog istraživanja u sada posjećenim mjestima. Nakon istraživanja i zapisivanja tradicijske kulture Bunjevaca i Šokaca, u planu je i terensko

istraživanje hrvatske tradicije u Srijemu, kako bismo zabilježili ono što još živi među našim Hrvatima, a od neprocjenjive je važnosti i možda je ovo posljednji trenutak za ovaj pothvat jer je sve manje onih koji pamte nekadašnji način života«, kaže menadžerica za kulturu Zavoda za kulturu vojvođanskih Hrvata **Katarina Čeliković**.

PRVI DOJAM – SRDAČNI DOMAĆINI

Nakon okončanih istraživanja studenti su bili puni lijepih dojmova, što i ne čudi s obzirom na srdačne susrete s kazivačima.

»Boravili smo u Baču, a zbog gostoprimstva naših domaćina osjećali smo se kao kod kuće, ništa nam nije nedostajalo. Daleko najbolji dojam ostavila je obilna prehrana rađena po domaćim receptima, svakoga

dana za ručak i večeru smo bili iznenađeni nečim novim što nas je ostavilo sitim i zapanjenim«, kaže student **Tin Meze**.

»Već pri samom dolasku osjećali smo se vrlo prihvaćeno. Svi mještani s kojima smo došli ikako u kontakte trudili su se da nam ništa ne nedostaje tako da smo se vratili s isključivo dobrim iskustvima. Doživjeti mjesto pomogla nam je i tradicionalna prehrana, što nas je na neki način približilo osjećaju kako je to biti Monoštorac. Također su svi bili vrlo pristupačni i pomagali nam u svakom trenutku, od smjernica kako se snaći po mjestu do kazivanja na temu naših istraživanja«, kaže **Christina Jukić**.

»U ime studenata, svojih kolega koji su također boravili u Santovu, mogu reći da smo izrazito zadovoljni gostoprimstvom naših domaćina i ovom prilikom im se svima od srca zahvaljujemo i nadamo se da je i njima, koliko je i nama, bilo lijepo i ugodno. Svi mještani koje smo susreli su jako susretljivi i srdačni. Također smo na pozitivan način ostali iznenađeni kako svatko svakoga u Santovu pozdravlja. Tako su i nas pa smo se mi brzo prilagodili, te također pozdravljali svakoga na koga smo naišli«, kaže **Ivan Golubić**.

NEZAMJENJIVI KAZIVAČI

A teme koje su studenti istraživali bile su raznolike i praktički su obuhvatile sve segmente

TEME

Neke odabrane teme, koje bi bilo zgodno istražiti na tom području, studentima je predložila profesorica Černelić, a neke teme odabrali su sami. To je sve ovisilo o njihovim interesima za istraživanje običaja u pogledu tradicionalne etnologije.

»Meni je kao voditeljici istraživanja drago što smo povezali studentsku terensku praksu s ovim istraživanjima, jer na taj način studenti, osim što stižu iskustva terenskoga istraživanja, objavljivanjem rezultata svojih istraživanja doprinose očuvanju saznanja o tradicijskoj baštini Hrvata i njihovom identitetu, a takva istraživanja zasigurno doprinose i jačanju identiteta vojvođanskih Hrvata«, kaže profesorica Černelić.

života, a od kazivača studenti su doznali mnogo toga zanimljivoga.

»Ophodi 'kraljica', gospodarstvo i tradicionalno iskorištavanje šuma, aspekt tradicijske glazbe u svakodnevici te tradicionalna prehrana teme su koje smo istraživali u Monoštoru. Ovaj široki spektar interesa pomogao nam je doživjeti i proživjeti Monoštor kroz više pogleda. Teme smo izabrali uz pomoć profesorice Milane Černelić, koja nas je usmjerila u onom smjeru koji je nas osobno zanimao. Kazivači su nam gotovo u potpunosti bili unaprijed dogovoreni, zahvaljujući **Sonji Periškić**, tako da smo uvijek razgovarali s ljudima koji puno znaju o našoj temi. Zaključak koji bismo mogli ovako grubo izvući je da su se gotovo sve ove teme još očuvale u hrvatskim zajednicama u kojima smo boravili, a 'kraljice', koje su pomalo pale u zaborav, se pokušavaju obnoviti upravo kako se taj običaj ne bi potpuno zaboravio«, riječi su studentice Christine.

Studenti koji su radili istraživanje u Santovu odabrali su nekoliko različitih tema.

»Svi mi smo istraživali različite teme. Od dječjih igara, tradicijske prehrane, narodne medicine, pa sve do pogrebnih običaja. Budući smo prvi puta došli u Santovo, kazivači su nam

već bili spremni i pripremljeni od našeg domaćina, kojem se također ovim putem zahvaljujemo na velikom trudu i pomoći. Naravno, usput smo uspjeli kroz razgovor sa stanovnicima Santova i sami sa strane s njima popričati. Neki od njih su nas uputili i na druge kazivače (njihove poznanike, prijatelje...). Sada, koliko su se koji običaji i prakse očuvale, ne mogu govoriti u ime svih mojih kolega, no što se tiče moje teme, pogrebnih običaja, mogu reći da se skoro u potpunosti izgubio taj običaj. Svega jedna ili dvije prakse su se sačuvala do danas. No, to se naravno nije dogodilo ljudskim nemarom prema vlastitim običajima i njihovim zaboravom, nego jednostavnom razvitkom, unaprijeđenjem i modernizacijom. Pogrebni običaji su prije postojali u obliku da se pokojnika čuvalo u kući, sve do pogreba, pa ga se nosilo na groblje i tako dalje. No, danas je stvar potpuno drugačija, jer postoje pogrebna poduzeća i službe, koje pokojnika preuzmu k sebi i sami ga prevoze do groblja. Što se tiče tradicijske prehrane, koju je istraživala kolegica **Lucijana** i kolega iz Poljske **Maksymilian**, kažu da se tradicijska prehrana djelomično očuvala, te da među stanovništvom ne postoji svijest o hrani kao tradiciji. Iako je to danas česta pojava,

na ovom području ne postoji nijedan sajam ili festival tradicijske prehrane, koji u neku ruku pokazuje da ne postoji ta neka svijest o hrani kao izvoru tradicije«, kaže Ivan.

OTVORENOST I ISKRENOST

Nakon okončanih istraživanja studenti još zbiraju svoje dojmove, a svi oni kada smo ih pitali što je ostavilo najveći dojam na njih kažu otvorenost mještana.

»Osobno, najviše me se dojmila otvorenost mještana te njihova skromnost. Svaki intervju završavao bi riječima – Ja sam Vama rekao/la sve što znam, znam da nije puno, ali nadam se da će pomoći. U svakom trenutku osjećala sam se prihvaćeno i nadasve ugodno, te veliko hvala na gostoljubivosti koju su pokazali«, dojmovi su koje iz Monoštora nosi Christine.

Sličan odgovor dobili smo i od Ivana.

»Mogu reći da nam se sve u paketu zapravo sviđalo, svi dojmovi su se nekako stopili u jedno veoma lijepo i pozitivno iskustvo boravka na terenu i etnografskog istraživanja, a to iskustvo je nama izrazito bitno, kao dio naše buduće struke. Nekima je to bilo čak i prvo terensko istraživanje, tako

da nam je izrazito drago da je prošlo lijepo, što se tiče posla a i što se tiče slobodnog vremena i druženja s mještanima.«

A na terenska istraživanja studenti su došli s osnovnim informacijama o mjestima u kojima su radili istraživanje.

»Na teren smo došli s malo predznanja, nismo znali što bismo očekivali, no tako smo i više naučili. Upoznali smo se s mnoštvom ljudi, te proširili svoje vidike«, iznosi nam Christine.

»Naravno, nismo stigli skroz nesprenni, jer prije svakog odlaska na teren, mi moramo prvo proučiti kamo idemo i ipak se barem malo informirati. Kako je danas skoro sve dostupno preko interneta, proučili smo malo koje se zanimljivosti kriju u Santovu i okolici, naravno i o samoj hrvatskoj školi u Santovu. A što se tiče pripreme za naše teme istraživanja, morali smo proučiti literaturu da uopće znamo o čemu ćemo razgovarati s našim kazivačima i morali smo suziti informacije na neke kulturne prakse i običaje s područja na koje dolazimo. Kao i uvijek, mnogo toga smo zapravo naučili dolaskom u Santovo i kroz razgovor s kazivačima, što nismo mogli vidjeti ni u knjigama ni na internetu, te smo na pruženim informacijama jako zahvalni«, priča nam Ivan.

Zlata Vasiljević